

УДК 351.74:355.271(477)

СУТНІСТЬ ТА ВИМОГИ ДО СЛУЖБОВО-БОЙОВОЇ ГОТОВНОСТІ ПІДРОЗДІЛІВ НАЦІОНАЛЬНОЇ ПОЛІЦІЇ УКРАЇНИ ДО ДІЙ В ОСОБЛИВИХ ТА ЕКСТРЕМАЛЬНИХ УМОВАХ

Бахчеван Є. Ф.

Різноманіття можливих способів і форм діяльності Національної поліції України при реагуванні на надзвичайні події і, зокрема, на такі як: злочинні прояви пов'язані з використанням вогнепальної зброї, ризики пов'язані з терористичними проявами - вимагає вироблення єдиних принципів дій в особливих та екстремальних умовах, проведення спеціальних операцій, та визначення їх тактичних основ.

Якісно вирішити ці завдання можуть тільки висококваліфіковані професіонали, які мають відповідні знання, уміння та навички професійної діяльності.

У статті аналізуються сутність та вимоги до професійної підготовки особового складу Національної поліції України, до дій в особливих та екстремальних умовах несення служби. Надаються основні вимоги та напрямки підготовки керівних кадрів Національної поліції України. На підставі дослідженого матеріалу робляться висновки про завдання та напрями професійної підготовки працівників поліції, які мають бути

обов'язково враховані під час розроблення навчальних планів в системі професійної підготовки Національної поліції України.

Практична підготовка працівників до дій в особливих та екстремальних умовах має починатися вже в стінах навчальних закладів системи МВС України, де спеціальна підготовка повинна тісно перетинатися з психологічною. Саме тому більшість практичних занять повинні проходити у виді тренінгів, ситуативних завдань та безпосередньо у вигляді відпрацювання алгоритмів дій перш за все у типових ситуаціях, а також алгоритмів дій під час виконання службово-бойових завдань в особливих та екстремальних умовах, з усіма елементами які можливо відіграти та відпрацювати до автоматизму.

Ключові слова: Професійна підготовка поліцейського. Національна поліція України. Надзвичайні обставини. Особливі умови. Екстремальні умови. Службово-бойова діяльність поліції. Тактико-спеціаль-

на підготовка. Психологічна готовність працівників поліції.

Многообразие возможных способов и форм деятельности Национальной полиции Украины при реагировании на чрезвычайные события и, в частности, на такие как: преступные проявления связанные с использованием огнестрельного оружия, риски связанные с террористическими проявлениями - требует выработки единственных принципов действий в особенных и экстремальных условиях, проведение специальных операций, и определение их тактических основ.

Качественно решить эти задания могут только высококвалифицированные профессионалы, которые имеют соответствующие знания, умения и навыки профессиональной деятельности.

В статье проводится анализ сути и требований к профессиональной подготовке личного состава Национальной полиции Украины, к действиям в особенных и экстремальных условиях несения службы. Приводятся основные требования и направления подготовки руководящих кадров Национальной полиции Украины. По итогам изученного материала делаются выводы касающиеся заданий и направлений профессиональной подготовки сотрудников полиции, которые должны быть обязательно учтены при разработке учебных планов в системе профессиональной подготовки Национальной полиции Украины.

Практическая подготовка работников к действиям в особенных и экстремальных условиях должна начинаться уже в стенах учебных заведений системы МВД Украины, где специальная подготовка должна тесно пересекаться с психологической. Именно поэтому большинство практических занятий должны проходить в виде тренировок, ситуативных заданий и непосредственно в виде отработки алгоритмов действий прежде всего в типичных ситуациях, а также алгоритмов действий во время выполнения служебно-боевых заданий в особенных и экстремальных условиях, со всеми элементами которые возможно сыграть и отработать к автоматизму.

Ключевые слова. Профессиональная подготовка полицейского. Национальная полиция Украины. Чрезвычайная ситуация. Особенности условия. Экстремальные условия. Служебно-боевая деятельность полиции. Тактико-специальная подготовка. Психологическая готовность сотрудников полиции.

The variety of possible ways and forms of the National Police of Ukraine's activities in response to extraordinary events and, in particular, such as: criminal manifestations are associated with the use of firearms, the risks are associated with the terrorist manifestations - it requires a single principle of action in special and extreme conditions, special operations, and the determination of their tactical bases.

Qualitatively solve these tasks can only highly qualified professionals with relevant knowledge and skills of professional activity.

The article analyzes the nature and requirements for the training of personnel of the National Police of Ukraine, to act in special and extreme conditions of performance of duty. The basic requirements and directions of Ukraine's leadership training of the National Police. As a result of the material studied conclusions concerning the tasks and

areas of police training, which should be necessarily taken into account in the development of curricula in the system of vocational training of the National Police of Ukraine.

Practical training employees to act in special and extreme conditions should begin already in the walls of the school system is the Ministry of Interior of Ukraine, where a special training should closely overlap with the psychological. That is why most of the practical training must take place in the form of training, situational tasks and directly as a mining algorithm of actions primarily in typical situations, as well as algorithms for action during the execution of service and combat tasks in special and extreme conditions, with all the elements that may also play work to automatism.

Keywords. Training of the police. The National Police of Ukraine. Emergency. Special conditions. Extreme conditions. Service and combat activities of the police. Tactical and special training. Psychological readiness of the police.

Різноманіття можливих способів і форм діяльності Національної поліції України при реагуванні на надзвичайні події і, зокрема, на такі як: злочинні прояви пов'язані з використанням вогнепальної зброї, ризики пов'язані з терористичними проявами - вимагає вироблення єдиних принципів дій в особливих та екстремальних умовах, проведення спеціальних операцій, та визначення їх тактичних основ.

Якісно вирішити ці завдання можуть тільки висококваліфіковані професіонали, які мають відповідні знання, уміння та навички професійної діяльності.

Виходячи з цього, метою даної статті є визначення сутності та вимог до професійної підготовки особового складу Національної поліції України, щодо дій в особливих та екстремальних умовах несення служби.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Окремі аспекти професійної підготовки особового складу Національної поліції України, щодо дій в особливих та екстремальних умовах несення служби досліджувалися у працях М.І. Ануфрієва, О.М. Бандурки, С.М. Банеха, В.Р. Булачека, І.Ю. Землянського, Ю.Р. Йосипіва, В. О. Криволапчука, С.О. Кузнichenка, М.О. Лиса, М.Г.Логачова, М.В. Моргуна, В.М. Синенького, О.І. Тюрла та інших вчених.

Виклад основного матеріалу дослідження. Внаслідок надзвичайних обставин, як правило раптово, виникають особливі умови, що потребують проведення комплексу спеціальних заходів (спеціальних операцій). Екстремальний характер цих умов є серйозним випробуванням службово-бойової або оперативно-бойової готовності працівників Національної поліції та органів внутрішніх справ України до діяльності в таких умовах. Особливості дій підрозділів Національної поліції при проведенні операцій по затриманню озброєних злочинців пред'являють виключно високі вимоги до рівня службово-бойової та оперативно-тактичної підготовки особового складу. Важливу роль в ній відіграє комплексний підхід до набуття у працівників Національної поліції України необхідних навичок тактичного мислення, фізичних і психологічних якостей, відмінної вогневої підготовки.

Вирішенню цих завдань, багато в чому сприяє існуюча система професійної підготовки особового складу органів внутрішніх справ, яка, як відомо, є складовою частиною його повсякденної службової діяльності і направлена на більш повне і якісне виконання ними задач під час несення служби.

Практика яка сформувалася в системі управління органами внутрішніх справ передбачає розгляд бойової готовності за двома напрямками: готовності особового складу та готовності всього органу (підрозділу) у цілому до раптових і рішучих дій з урахуванням оперативної обстановки.

Службово-бойова готовність особового складу - це:

- високі морально-вольові якості, тобто висока особиста відповідальність за доручену справу, самовідданість, здатність переборювати будь-які випробування на шляху до виконання поставленого завдання;

- рівень його спеціальної, бойової та фізичної підготовки;

- це ретельність, організованість і дисциплінованість.

Бойова готовність органу (підрозділу) внутрішніх справ у цілому містить у собі:

- раціональність структури управління органом (підрозділом);

- високу ефективність роботи чергових частин і нарядів;

- реальні та відпрацьовані плани збору особового складу за тривогою та його дій у складній оперативній обстановці;

- взаємодія із сусідніми територіальними підрозділами: Національної поліції України, Національної гвардії України, Служби безпеки України, Державної служби України з надзвичайних ситуацій, Державної прикордонної служби України, Державної пенітенціарної служби України, частинами Міністерства оборони України, громадськими формуваннями;

- надійні системи зв'язку й оперативної передачі інформації;

- достатня кількість і постійна готовність автотранспорту, спеціальних і криміналістичних засобів, озброєння.

При визначенні оперативно-бойової готовності підрозділів Національної поліції України до дій в особливих умовах криміногенного характеру, необхідно звернути увагу безпосередньо на процес професійної підготовки особового складу, що є одним з важливих критеріїв оцінки.

Під час навчання особовий склад керується спеціально розробленими настановами, до них відносять:

- час збору особового складу (для кожного напрямку та виду спеціальних операцій він може бути різним);

- наявність і стан екіпірування, озброєння особового складу, а також інших видів усебічного забезпечення:

- наявність транспортних засобів, якщо потрібна передислокація особового складу тощо.

Між з тим, на нашу думку, як одним з елементів ступеня готовності органу внутрішніх справ до дій в особливих умовах можна запропонувати оцінку ефективності виконання органом внутрішніх справ навчального тактичного чи прикладного тактичного завдання, як для окремого підрозділу поліції, так і для органу внутрішніх справ в цілому. Крім того, виконання такого завдання також слугуватиме і певним практичним етапом підготовки працівників.

Звертаємо Вашу увагу на те, що під час несення служби працівниками поліції в особливих умовах окремого значення набувають професійні якості та навички керівника підрозділу, який у нетипових умовах повинен творчо з урахуванням оперативної обстановки, що швидко змінюється, приймати рішення, відповідальність за які різко зростає. На нашу думку, організаторська роль і

особистий приклад, а також авторитет з боку підлеглих до керівника підрозділу, також відноситься до елементів бойової готовності сил органу.

І нажалі саме у цьому напрямку існує певна проблема - це підготовка керівного (командного) складу органів внутрішніх справ. Провівши дослідження, можна зазначити, що 48% працівників керівної ланки підрозділів поліції не мають досвіду управління силами й засобами в особливих умовах. Одним з основних чинників низької готовності підрозділів поліції відносять відсутність досвіду і участі у проведенні спеціальних операцій. Ситуація яка склалась прямує впливає на якість контролю за процесом підготовки особового складу, а тим більш, управління ним у випадку виникнення ускладнення оперативної обстановки. Тому на сьогоднішній день суттєво підвищуються вимоги до професійної надійності поліцейського, його функціональної спроможності й психологічної готовності впевнено виконувати службові обов'язки за умов значної відповідальності, фізичного та психологічного навантаження.

Виходячи з викладеного вище, є необхідність добору найбільш підготовлених працівників, здатних виконувати покладені на них обов'язки на рівні сучасних вимог. Відповідно професійна підготовка кадрів і особливо підвищення їх кваліфікації, стає одним із пріоритетних завдань. Також необхідно враховувати, що згідно з наказами МВС України до проведення спеціальних операцій поза межами дислокації залучається до 60% особового складу. Але, це не дає можливості заздалегідь визначити, кого треба залучати до виконання спеціальних операцій, а кого ні. Готувати необхідно всіх без виключення, оскільки обстановка диктує свої умови працівникам, а не навпаки.

Саме тому особливу увагу необхідно приділяти організації навчання працівників, виходячи зі створюваних оперативних груп та груп бойових порядків. З цієї метою в системі професійної підготовки передбачено проведення:

- командно-штабних навчань штабні тренування з особами начальницького складу підрозділів поліції та органів внутрішніх справ в цілому (щоквартально);

- тактико-стройових занять з особовим складом цих груп (щомісяця);

- спільних тактичних (тактико-спеціальних) навчань (або навчально-тренувальних занять) за участю всіх елементів угруповання сил і засобів (один раз на півріччя).

Однак, на наш погляд, цього недостатньо. Ми вважаємо, що необхідно вдосконалювати та розвивати тактичні навички працівників у системі підвищення кваліфікації.

В процесі підготовки та перепідготовки кадрів, навчаючи працівників управлінню органами та підрозділами в особливих умовах та спеціальних операціях, як справедливо відзначає С.О. Кузнichenko, потрібно враховувати не тільки зрілість людей, але й необхідність їх перепідготовки, зміни стереотипів, що раніше сформувалися [7, с.51].

Службова діяльність працівників поліції при проведенні спеціальних операцій протікає в умовах підвищеного ризику та відповідно високого психологічного тиску. Саме тому одним з основних чинників, які характеризують боєздатність підрозділів під час проведення операцій, є вміння особового складу справлятися з негативним психоемоційним станом, що виникає в нетипових та екстремальних ситуаціях. При проведенні спеціальних заходів різного рівня небезпеки, психологічний чинник інтенсивно впливає на психіку працівника, викликаючи

часом патологічні зміни в його поведінці. М.Г. Логачов зазначив, що успіх бойової операції базується на двох основних компонентах: рівні професійної підготовки й обсязі оперативної інформації [8, с.8]. Враховуючи ці чинники практична підготовка працівників до дій в особливих та екстремальних умовах має починатися вже в стінах навчальних закладів Національної поліції України та системи МВС України, де спеціальна підготовка повинна тісно перетинатися з психологічною. Саме тому більшість практичних занять повинні проходити у виді тренінгів, ситуативних завдань та безпосередньо у вигляді відпрацювання алгоритмів дій перш за все у типових ситуаціях, а також алгоритмів дій під час виконання службово-бойових завдань в особливих та екстремальних умовах, з усіма елементами які можливо відіграти та відпрацювати до автоматизму.

Підводячи підсумки, зазначимо щодо головних напрямків підвищення професійної готовності й удосконалення підготовки працівників Національної поліції та органів внутрішніх справ в цілому, до діяльності в особливих умовах та екстремальних ситуаціях, можна віднести:

якісний підбір управлінських кадрів і проведення їх систематичної підготовки;

підвищення рівня тактико-спеціальної підготовки з урахуванням сучасних методів та засобів (вона повинна бути частиною професійної підготовки, систематизованою і пристосованою для навчання всіх працівників ОВС незалежно від займаної посади);

проведення занять зі спеціальних дисциплін з проведенням моделювання типових та екстремальних ситуацій;

здійснення підготовки з урахуванням планованих дій працівників підрозділів Національної поліції у складі нарядів, груп і підрозділів при проведенні спеціальних операцій;

відпрацьовування спеціальних тактико-спеціальних завдань, як критерій бойової готовності працівників Національної поліції України.

Література

1. Конституція України: прийнята на п'ятій сесії Верховної Ради України 28 червня 1996 р. // Відомості Верховної Ради України. - 1996. - №30. - Ст.141.
2. Закон України "Про Національну поліцію" // Відомості Верховної Ради України, від 2 липня 2015 року № 580-VIII р.
3. Наказ МВС України 13.04.2012 № 318 "Положення з організації професійної підготовки осіб рядового і начальницького складу органів внутрішніх справ України".
4. Тактика силових дій працівників ОВС щодо припинення групових порушень громадського порядку та ліквідації масових заворушень: методичні рекомендації з навчальної дисципліни тактико-спеціальна підготовка / Є.Ф. Бахчеван, О.С. Геращенко, О.Т. Ніколаєв - Одеса : РВВ ОДУВС, 2014. - 49 с.
5. Організація та проведення практичних занять з тактико-спеціальної підготовки із працівниками органів та підрозділів внутрішніх справ України в ситуаціях озброєної протидії з боку злочинців: методичні рекомендації / С.М. Банах, В.Р. Булачек, І.Ю. Землянський, Ю.Р. Йосипів, М.О. Лиса, М.В. Моргун, В.М. Синенький, О.І. Тьорло - Львів: ЛьвДУВС, 2013. - 79 с.
6. В. О. Криволапчук. Психологічна підготовка: проблеми і перспективи // Бюлетень МВС України // Науково-практичне видання МВС України. - 2008. - № 172. - С. 5-10.
7. Кузніченко С.О. Управління органами внутрішніх справ в особливих умовах, викликаних аномальними явищами техногенного і природного характеру (Організаційно-правові питання): Автореф. дис. ... канд. юрид. наук: - Х., 2001. - 20 с.
8. Логачов М.Г. Психологічна підготовка особового складу спеціальних підрозділів ОВС до дій в екстремальних умовах: Автореф. дис... канд. психол. наук: - Х., 2001. - 16 с.

Бахчеван Є.Ф.

*Старший викладач кафедри
тактико-спеціальної та вогневої підготовки ОДУВС
Надійшла до редакції: 08.03.2016*